

Smer pamiatky – pál'!

Ing. Ivan Sedlár

„Tak nám odstrelili Kábllovaku, pani Müllerová“, povedal by vojnový pasivista a teda mierový aktivista Josef Švejk svojej domácej. Samozrejme len ak by fiktívne nežil na začiatku minulého storočia v Prahe, ale na začiatku tohto storočia v Bratislave. V ostatných rokoch tu prepukol nielen stavebný boom, ale miestami až stavebné šíalenstvo. Lenže voľných plôch v centre či v jeho blízkosti sa akosi nedostáva. A tak ako počas prvej svetovej vojny za cisára pána a jeho rodinu padali zväčša neznámi hrdinovia, teraz padá v mene vyššie dvadsiatiperceného medzročného rastu cien bratislavských nehnuteľností jedna známa pamiatka za druhou. Najčastejšie fabrika s dlhou históriou. Stavebno-finančná psychóza velí zastávať každý voľný kúsok plochy. A ak voľný nie je, potrebné je ho uvoľniť. Hociako. Na čo sa nezoznenie búracie povolenie, lebo pamiatkári namietajú, na to sa určite zoženie posudok statika, že tá stará budova ohrozuje bezpečnosť okoloidúcich. Žijeme totiž v trhovo orientovanej spoločnosti a kde je dopyt po posudku, že je to potrebné zbúrať, tam je aj jeho ponuka. A ak aj nie je, tak sa celkom isto dá predvídať tak

Obr. 1. Starý Gumon

Obr. 2. Hámor v Medzeve

nepredvídateľná okolnosť, že to isto ľahne popolom. Lebo oheň je nielen zlý pán, ale i dobrý a lacný sluha na demolačné práce – vid' amfiteáter na Búdkovej ceste v Bratislave. Ale aspoň toto nie je povestné slovenské špecifikum, nedávno horela aj stará železničná stanica v Prahe. V minulých rokoch v Bratislave skončili v ruínach pôvodné prevádzky **Danubius elektric**, **Siemensu**, nedávno **Káblovky**. Fabriky, ktoré tvorili elektrotechnické dejiny Slovenska. Spečatený bol aj osud **Starého mosta**, predtým nazývaného **Most Červenej armády**, podľa tých, ktorí ho postavili. Teraz ho mali zrekonštruovať zbúraním a po bleskovom elektronickom prieskume, aký je hlas ľudu, chceli postaviť na mieste Starého mosta nový most. Ten by sa ale potom nemohol volať už ani Starý most, ani **Nový most**, lebo tým je bývalý Most SNP, ale asi by ho nazvali, aspoň dočasu, pokiaľ nepostavia niečo ešte novšie, **Najnovší most**. Tu však aspoň zabrala lobby architektov, a tak sa predsa len bude rekonštruovať pri zachovaní pôvodného vzhľadu. Starý **Gumon** (obr. 1) rekonštruovať

Obr. 3. Prečerpávacia stanica v Patinciach

nebudú. Padol, aby tu mohol byť hotelový komplex. Na jednej strane mať chemičku uprostred mesta a nútiť miestnych obyvateľov fetovať formaldehyd, skôr zodpovedá tým švejkovským časom. Vtedy tieto fabričky vznikali na okraji vtedajších miest a dnes sú v centre. Taká výroba tu naozaj nepatrí, a to čo je pod tým, ako chemická skládka v podobe ropného poľa z anglo-amerického bombardovania rafinérie **Apollo** z leta 1944, tiež nie. Aj tak je však zaujímavé, že záujem médií o tú ekologickú záťaž vzrastie nie vtedy, keď na to poukáže obyvateľia, ale keď na to iniciatívne poukáže majiteľ a budúci investor do hotelového komplexu, ktorý tu, po vypratání továrenského komplexu, vyrastie. A za zbúranie pamiatkovo cennej lisovne bakelitu teraz investorovi hrozí „až“ dvojmiliónová pokuta, ktorú si investor 8 miliárd korún zrejme ani nevšimne. Stačili štyri voľné dni a spochybnenie toho, že ide o pamiatku a je po celej Gumonke. Nuž čo, bol dopyt po pochybnostiach. Dopyt napríklad nebol, keď čerství privatizéri, naša údajne kapitálotvorná vrstva, po utlmení výroby v tých svojich ľahko nadobudnutých podnikoch, tieto svoje brownfields priviedli na bubon a po-

Obr. 4. Elektrárň v Poprade

núkali na využitie. Prichádzajúca zahraničná kapitálotvorná vrstva, namiesto toho aby práce a draho renovovala staré fabriky, svoje nové hnedé parky postavila v pôvodne zelených parkoch. Sú stavané na spôsob M.A.S.H. teda mobilnej armádnej chirurgickej nemocnice, ktorá sa tak osvedčila vo vojne medzi Kóreami. Nielen, že sa výrobné haly dajú rýchlo postaviť, o čom sme sa už presvedčili – ale rovnako rýchlo sa dajú aj demontovať. A o tom sa pre-

svedčíme, len čo sa vyčerpajú tunajšie investičné stimuly a investori sa poberú tam, kde budú lepšie ekonomické stimuly, lacnejšia pracovná sila a nakoniec aj dopyt. Lebo v Európe to vyzerať na blížiacu sa recesiu, v ktorej dopyt najmä po autách, v ktorých sme jedničkou vo výrobe na hlavu, zrejme poklesne. Ale ako sa rozpútal rast cien stavebných parciel v intraviláne miest, predsa len pôvodné hnedé parky nakoniec našli svoje uplatnenie, búrajú sa a na ich mieste vznikajú sklenené parky.

A čo na to súčasníci, že sa takto ničí aj kultúrne a technické dedičstvo po predkoch? Sem tam sa ozvú nejakí aktivisti. Raz z toho trčí len snaha zviditeľniť sa nejakého mladého komunálneho poslanca. Inokedy sezónna zimná akcia profesionálnych ochranárov, ktorí inak v letnej sezóne ochraňujú lykožrúta lesklého v Tatrách. Tu v niektorých hnedých parkoch asi zachraňujú aj ekosystém pre potkanov. Altruistické časy

Bratislavy Nahlas spred dvadsiatich rokov sú definitívne preč. Hamburgerová generácia je už skôr nadšená z toho, že tie podľa nich staré haraburdy v meste končia a Bratislava sa už podobá na hociktoré iné európske mesto. Čo je len optický klam, lebo sa podobá len v tých nových stavbách, nie v prístupe k technickým pamiatkam. No a tá povestná mlčiaca väčšina robí to, na čo je určená – mlčí. Ostatne, čo aj môže robiť? Našťastie nie všade majú takýto vzťah k dielam domácich architektov a stavbárov. Po Slovensku hlavne tam, kde zatiaľ tieto technické pamiatky nestoja v ceste nejakému developrovi postaviť si svoj pomník. Vodná elektrárň v Huncovciach pri Kežmarku zo začiatku minulého storočia nechátra, stojí a funguje. **Prečerpávací stanica v Patinciach** (obr. 3) tiež nebudí dojem, že má svoje dni spočítané. V Medzeve renovujú **vodný hámor** (obr. 2). V Bratislave aspoň **Cvernovka** zatiaľ stojí a využíva sa ako

galéria. Rovnaké využitie má aj **popradská elektrárň** (obr. 4). Atď. Predsa len ešte niečo zostalo. A v ochrane slovenských pamiatok nezabúdajme ani na Maďarov. Je to čiastočne mýtus, ale niečo na výraznej účasti slovenských murárov bude, ale vraj Budapešť postavili Slováci. No a z Budapešti zatiaľ nechodia správy, že zbúrajú parlament na nábreží, či inú ich pamiatku, len aby si tam niekto postavil nejakú sklenú vežu ako svoj pomník

O tom akú má národ budúcnosť vraj dost povie aj to, ako sa stavia k svojej minulosti. Z toho, ako sa k nej staviame my, teda ako k starej nepotrebné veci, sa dá celkom dôvodne predpokladať aj to, že Slováci a Slovensko nemá budúcnosť. Ak to prijmem ako program, tak potom je aj správne, že si tie pamiatky ničíme. Veď na čo národu, ktorý nemá budúcnosť, by bola nejaká minulosť. No nie?

☒

Projektanti a konštruktéri už nie sú pod zákonom

Ing. Juraj Vechter

Elektroprojektanti a elektrokonštruktéri už nemajú šancu si obnoviť osvedčenie podľa vyhlášky č. 718/2002 Z.z. Platnosť všetkých takýchto osvedčení skončila 30. apríla 2008. Takisto nových adeptov na toto oprávnenie nemá kto školiť, ani im vydávať osvedčenie. Môže za to nedokonalosť v zákone o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci č. 124/2006 Z.z. V ňom sa nerieši predĺžovanie osvedčení práve v kategórii elektrotechnik špecialista, kam patria elektroprojektanti a elektrokonštruktéri, ako aj elektrotechnici pre odborné prehliadky či skúšky. Ani novela tohto zákona z 1. apríla 2008 tento nedostatok neodstránila.

V zákone 124/2006 Z.z. sa uvádza, že každý elektrotechnik, ktorý má v zmysle tohto zákona osvedčenie, musí každých 5 rokov absolvovať aktualizáciu prípravu u oprávnenej osoby.

Vo vyhláške č. 718/2002 sa píše, že elektrotechnikom – špecialistom overuje odbornú spôsobilosť Technická inšpekcia. V zákone sa však nerieši, kto robí pre túto kategóriu osôb aktualizáciu prípravu. Pre ostatné kategórie § 21 – elektrotechnik, § 22 – samostatný elektrotechnik, § 23 – elektrotechnik na riadenie činností, zákon pamätá – túto prípravu robí oprávnená osoba. Zákon špecifikuje, kto sa ňou môže stať.

Zostáva ďalší spôsob ako elektroprojektant získa úradnú listinu, ktorá mu poskytne určité práva. Má možnosť žiadať Komoru stavebných inžinierov o zapísanie do zoznamu autorizovaných stavebných inžinierov ako „inžinier pre technické, technologické a energetické vybavenie stavieb.“ Ak splní požiadavku odbornej praxe, vzdelania a vykoná skúšku, bude zapísaný do zoznamu autorizovaných stavebných inžinie-

rov. Pre projektanta je zápis potrebný, ak pracuje na zákazkách, ktoré sa riadia Stavebným zákonom, t.j. predovšetkým pri projektovaní nových budov a ich rekonštrukcii.

Pri projekcii či konštrukcii akýchkoľvek iných výrobkov elektrokonštruktér či elektroprojektant od mája tohto roka už nemusí mať osvedčenie.

Sporná je aj platnosť spomenutej vyhlášky 718/2002 Z.z., lebo zákon podľa ktorého bola vydaná, bol zrušený práve zákonom 124/2006 Z.z. a v ňom už nie je odvolávka na túto vyhlášku. Odporuje to právnym zvyklostiam na Slovensku.

Slovenský elektrotechnický zväz (dobrovoľné združenie elektrotechnikov, ktoré si dáva za cieľ zdokonaľovať odbornú zdatnosť členov) si vraj želá diskusiu o týchto problémoch. ☒

aktuality

Jednosmerný prúd zo Sahary do Európy

Masívne slnečné elektrárne na Sahare môžu pokryť rastúcu spotrebu elektrickej energie v EÚ.

Ak by bol projekt úspešný, bude schopný pokryť celú spotrebu elektrickej energie v Európe, tvrdí Arnulf Jaeger-Walden, šéf Inštitútu EÚ pre energetiku v Holandsku.

Má ísť o výstavbu vysokonapäťového vedenia pre jednosmerný prúd, v cene 45 miliárd eur, ktoré privedie prúd zo slnečných elektrární na Sahare európskym spotrebite-

lom. Zároveň bude potrebné postaviť novú sieť pre jednosmerný prúd, pretože väčšina sietí v Európe je konštruovaná pre striedavý prúd.

Ten však je kvôli vysokým stratám menej vhodný na prenos elektrickej energie na veľmi dlhé vzdialenosti.

Myšlienka je zatiaľ len v štádiu vedeckého spracovania. Verejní ani súkromní investori však zatiaľ nedali žiadne finančné prísluby.

Európa sa začala intenzívnejšie zaujímať o dovoz energie z Afriky v novembri 2006, keď sa jej s Ruskom nepodarilo dohodnúť

na novej Dohode o partnerstve a spolupráci (PCA), ktorá by formalizovala vzájomné energetické vzťahy. Rokovania o PCA sa dostali najnovšie do mŕtveho bodu v dôsledku gruzínsko-ruského konfliktu.

Partnerstvo medzi EÚ a Afrikou má pomôcť elektrifikovať africké krajiny a súčasne rozvinúť využitie obnoviteľných zdrojov, vďaka ktorým by EÚ mohla zvýšiť svoju energetickú bezpečnosť.

[<http://www.euractiv.sk/energetika/clanok/>]

Ilustračné foto [http://en.wikipedia.org/wiki/Solar_power_plants_in_the_Mojave_Desert]